

” Ісламова О. Сучасний досвід розвитку систем дистанційного навчання фахівців з охорони кордону в Литві, Латвії, Естонії та Фінляндії. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 5. С. 18-25. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i5-003

Islamova O. Suchasnyi dosvid rozvytku system dystantsiinoho navchannia fakhivtsiv z okhorony kordonu v Lytvi, Latvii, Estonii ta Finliandii [Current experience of development of distance learning systems of border guards in Lithuania, Latvia, Estonia and Finland]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 5. S. 18-25. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i5-003

УДК 355.23;339.19

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i5-003

Олександра ІСЛАМОВА

Національна академія Державної прикордонної служби України

ім. Богдана Хмельницького, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>

a.islamova90@gmail.com

СУЧАСНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ КОРДОНУ В ЛИТВІ, ЛАТВІЇ, ЕСТОНІЇ ТА ФІНЛЯНДІЇ

Анотація. У статті проаналізовано особливості організації дистанційного навчання персоналу прикордонних відомств у відомчих закладах освіти в Литві, Латвії, Естонії та Фінляндії з метою подальшого провадження передового досвіду в систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України. Нині в прикордонних закладах освіти Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії, спостерігається збільшення можливостей для розвитку систем дистанційного навчання, що призводить до збільшення кількості відповідних досліджень, проведення спільних проектів для визначення майбутніх освітніх стратегій. Результати аналізу системи дистанційного навчання в зазначених країнах ЄС вказують на загальні недоліки, такі як відсутність стратегічного підходу до розвитку дистанційного навчання та низький рівень цифрової компетентності викладачів щодо розробки інтерактивного навчального контенту, низька мотивація та залученість викладачів під час спілкування в Інтернет, дисбаланс між дистанційним навчанням курсантів та їх самостійним навчанням, а також необхідність покращення потенціалу інформаційно-освітнього середовища прикордонних закладів освіти. Для аналізу позитивних і негативних аспектів дистанційного навчання необхідним є регулярний зворотній зв'язок від курсантів і підтримка в розробці інтерактивного контенту. Основною перевагою використання комп'ютерних технологій є методичні матеріали, які мають можливість регулярного оновлення та доповнення, використання в будь-який час і в різних місцях. Для усунення недоліків дистанційного навчання, було надано пропозиції ЮНЕСКО, з метою структурування освітнього процесу і досягнення кращих результатів навчання. З метою розвитку систем дистанційного навчання прикордонників, партнерські заклади освіти країн ЄС розробили посібник з дистанційного навчання, який містить вказівки щодо розробки контенту дистанційного навчання прикордонників.

Ключові слова: фахівці з охорони кордону; дистанційне навчання; професійна підготовка; країни Європейського Союзу.

Oleksandra ISLAMOVA

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>

a.islamova90@gmail.com

CURRENT EXPERIENCE OF DEVELOPMENT OF DISTANCE LEARNING SYSTEMS OF BORDER GUARDS IN LITHUANIA, LATVIA, ESTONIA AND FINLAND

Abstract. The article analyzes the peculiarities of the organization of distance learning of personnel of border guard agencies in departmental educational institutions in Lithuania, Latvia, Estonia and Finland with the aim of further implementation of best practices in the system of professional training of personnel of the State Border Service of Ukraine. Currently, in the border guard educational institutions of Latvia, Lithuania, Estonia and Finland, there is an increase in opportunities for the development of distance learning systems, which leads to an increase in the number of relevant studies, conducting joint projects to determine future educational strategies. The results of the analysis of the distance learning system in the specified EU countries indicate general problematic areas, such as the lack of a strategic approach to the development of distance learning and the low level of digital competence of teachers in the development of interactive educational content, low motivation and involvement of teachers when communicating on the Internet, an imbalance between distance learning of cadets and their independent learning, as well as the need to improve the potential of the information and educational environment of border guard educational institutions. To analyze the positive and negative aspects of distance learning, regular feedback from students and support in developing interactive content is needed. The main advantage of using computer technology is that teaching materials can be regularly updated and supplemented, and can be used at any time and in different places. To eliminate the disadvantages of distance learning, UNESCO's proposals were submitted to structure the educational process and achieve better learning outcomes. In order to develop systems of distance learning of border guards, partner educational institutions of EU countries have developed a distance learning manual, which contains instructions for developing the content of distance learning of border guards.

Keywords: border guards; distance learning; professional training; European Union countries.

Постановка проблеми. Виклики у безпековій сфері останнім часом привернули увагу до питання необхідності трансформації освіти та підвищення рівня розвитку цифрової компетентності студентів як у цивільних, так і в військових закладах освіти країн Європейського Союзу (далі – ЄС) викликаного необхідністю переходу від традиційного очного до дистанційного навчання, необхідного для продовження освітнього процесу прикордонників, зважаючи на ряд обмежень. Ефективне

навчання правоохоронців, а саме прикордонників, є запорукою безпеки кордонів ЄС. Одним з ключових факторів досягнення успішного результату підготовки прикордонників є ефективне поєднання теорії та практики, у відповідності до вимог сучасних професійних компетентностей та оперативнo-службових обов'язків європейських прикордонників у теперішній час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Особливості реалізації можливостей дистанційних технологій в освітньому процесі правоохоронних закладів освіти вивчали: В. Семенюк, М. Гришин, В. Шадриков. Особливості підготовки персоналу прикордонних відомств країн ЄС вивчали А. Балендр, С. Псьол, Н. Ринденко. Особливу увагу Р. Гуревич, О. Кравченко зосереджують на питаннях розробки та впровадження передових методів навчання з використанням дистанційних технологій, розробленими для підвищення рівня знань студентів. Практичні аспекти застосування електронних підручників для навчання фахівців-прикордонників висвітлювали О. Боровик, О. Діденко. Проте, наразі детального аналізу передового європейського досвіду щодо впровадження дистанційного навчання у відомчих закладах освіти прикордонних відомств зазначених країн проведено ще не було.

Метою статті є вивчення особливостей організації дистанційного навчання персоналу прикордонних відомств у відомчих закладах освіти в Литві, Латвії, Естонії та Фінляндії з метою подальшого провадження передового досвіду в систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

Виклад основного матеріалу. У теперішніх умовах, в процесі підготовки правоохоронців, науковці одностайні щодо доцільності використання переваг дистанційних технологій навчання. Такі технології сприяють ефективній реалізації таких дидактичних принципів: науковість, доступність, наочність, свідомість й активність курсантів, індивідуальний підхід до навчання, поєднання методів, форм та засобів навчання, міцність оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками. Запровадження в процесі підготовки правоохоронців дистанційних технологій забезпечує активне використання курсантами інтелектуального потенціалу, репозитаріїв, банків даних відомчих закладів освіти. Використання дистанційних технологій навчання сприяє розвитку розумового потенціалу фахівців, формування умінь самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, інші види самостійної діяльності щодо обробки інформації, інтенсифікувати і активізувати сам процес професійної підготовки правоохоронців [1].

Сучасні тенденції у підготовці прикордонників у країнах ЄС, обмеження, що з'явилися у зв'язку з Covid-19, призвели до посилення досліджень щодо підготовки фахівців та активного використання технологій дистанційного навчання, проведення спільних проектів для визначення майбутніх освітніх стратегій.

Говорячи про загальні тенденції у розвитку дистанційного навчання в країнах ЄС, необхідно згадати дослідження, проведені ЮНЕСКО у 2020 році, які, зокрема, допомогли окреслити проблеми закладів освіти у зв'язку з пандемією. Так, у звіті цієї організації зазначено, що студенти часто не мають вільного доступу до Інтернет або необхідних гаджетів, існують проблеми, пов'язані з безпекою та конфіденційністю в Інтернет, викладачі не знайомі з можливостями дистанційного навчання та відчувають труднощі в адаптації навчального контенту у форматі дистанційного навчання. Крім того, у звіті зазначено низку недоліків, таких як нерівномірне прийняття рішень у системі освіти на адміністративному рівні, бюджетні питання, цифрова компетентність викладачів та потенціал інформаційно-освітнього середовища європейських закладів освіти [8].

Особливу увагу в межах нашого дослідження викликають результати Плану розвитку цифрової освіти Європейської комісії на 2021-2027 роки [7] для розвитку цифрової освіти, трансформації європейської освіти та системи навчання впродовж життя, обміну знаннями, передовим досвідом та іншими ключовими аспектами, що стосуються повсякденної діяльності в цифровому світі. Цей план включає глибокий аналіз кризи COVID-19 щодо якості освіти, інфраструктури та компетенцій викладачів у питаннях дистанційного навчання. Відповідно до цього плану, ефективний взаємозв'язок між використанням дистанційних технологій навчання і результатами навчання залежить від таких факторів:

– впровадження дистанційних технологій у процеси викладання, навчання та оцінювання студентів є ефективним, як у повністю дистанційному так і в змішаному форматі, тому викладачі повинні мати відповідний рівень цифрової компетентності та вміти застосовувати їх потенціал для освітніх цілей;

– ефективність цифрових технологій для викладання та навчання залежить від досвіду науково-педагогічних працівників і від того, як вони інтегрують ці технології в освітній процес;

– сприйняття науково-педагогічними працівниками ІКТ як інструменту освітнього процесу та елементу організаційної культури, яка допускає різні рівні автономії закладу освіти, реалізовано та застосовується для викладання та навчання в конкретному контексті.

Серед інших висновків Плану розвитку цифрової освіти, зазначено, що використання комп'ютера для пошуку інформації позитивно впливає на досягнення студентів, і навпаки, негативно – коли комп'ютер замінює особисте навчання та відпрацювання необхідних навичок. Дослідники дійшли висновку, що впровадження цифрових технологій в освітній процес передбачає не лише традиційні підходи до навчання в умовах мережі Інтернет, проте наразі це комплексний процес, що потребує надійної цифрової потужності, включаючи планування організаційних змін, постійний моніторинг та адаптацію, а також підготовку у сфері дистанційного навчання та фасилітації, професійного розвитку, особливостей використання дистанційних технологій для підтримки та покращення викладання та навчання.

Результати досліджень підкреслюють важливість змістовної інтеграції сучасних цифрових технологій в освітньому процесі, що має покращити якість та ефективність навчання та викладання у вищій школі, мотивацію студентів для навчання та надання їм можливості набутти вищих рівнів компетентностей. Дослідники звертають увагу викладачів закладів освіти на необхідність постійного вдосконалення цифрових компетенцій щодо планування, проведення та оцінювання освітнього процесу та спілкування та взаємодії зі студентами. Дослідники визначають організаційні цифрові можливості як ступінь, в якому культура, політика та інфраструктура організації сприяють розвитку цифровізації [5].

За висновками Л. Данієли, в контексті педагогічних трансформацій за допомогою технологій дистанційного навчання, визначено педагогічну технологію SMART:

S – розумний (у значенні інтелектуальної кмітливості), соціальний;

M – метакогнітивно розвинений і мотивований;

A – будь-де, будь-коли (в межах освітнього процесу);

R – швидко змінюваний;

T – покращена технологія, що враховує особливості розвитку людини, таксономії освітнього процесу, де наступні покоління використовують переваги технологій і інтелектуальної педагогіки [6].

Водночас, навчання із використанням технологій дистанційного навчання можна використовувати для різних цілей для зміни освітньо-інформаційного середовища закладу освіти. Сьогодні необхідним є підвищення ІКТ навичок суб'єктів освітнього процесу для реалізації дистанційного навчання. Як результат цих викликів, нині спостерігається недостатній рівень ІКТ компетентності викладачів закладів освіти. Тому, необхідним є розробка точного плану, надання структурованого та спланованого навчального контенту (змісту, методології) і забезпечити впровадження відповідних платформ дистанційного навчання за допомогою інтерактивних цифрових освітніх ресурсів [5].

Для усунення недоліків дистанційного навчання, було надано пропозиції ЮНЕСКО, з метою структурування освітнього процесу і досягнення кращих результатів навчання:

– науково-педагогічним працівникам рекомендовано обмежити тривалість індивідуальних занять та поєднувати заняття у синхронному режимі з асинхронними заходами (наприклад, самостійна робота після контактного заняття тривалістю максимум 30-45 хв.), щоб уникнути втоми,

– науково-педагогічних працівників заохочують використовувати різні форми і методи навчання, збільшити час викладачів на інші види занять, присвятити час для навчання студентів, як використовувати освітні інструменти та платформи та пояснити, чому саме вони були обрані;

– гнучкість у розробці синхронного розкладу занять (наприклад, надати варіанти організації синхронних занять поза звичайного розкладу);

– регулярна синхронна групова діяльність, спрямована на створення освітніх спільнот. Так, необхідно проводити віртуальні клуби та соціальні заходи, в тому числі регулярний зворотній зв'язок зі студентами з метою виявлення переваг і недоліків дистанційного навчання;

– заохочення науково-педагогічних працівників брати участь у регулярних заходах з професійного розвитку, що включає формальні тренінги (наприклад, навчання застосуванню ІКТ), а також неформальні можливості колаборативного навчання, а також додатковий час для планування занять і розробки навчально-методичного забезпечення [8].

Зазначимо, що сьогодні для підвищення якості підготовки фахівців правоохоронних відомств активно використовуються інформаційні ресурси мережі Інтернет та веб-платформ типу Moodle, iSpring Online, ILIAS, Forma LMS, Zoom, Google Classroom в якості елементів системи дистанційного навчання. Основною перевагою використання комп'ютерних технологій є те, що методичні матеріали, котрі надаються через мережу Інтернет, мають можливість регулярного оновлення та доповнення, їх можна використовувати в будь-який час і проводити онлайн конференції для курсантів в різних місцях. Також, із використанням комп'ютерних тренажерів і симуляторів можна відпрацьовувати елементи практичної складової підготовки фахівців правоохоронних відомств. Перевагою дистанційної, інтерактивної системи навчання та проведення тренінгів на симуляторах є те, що для навчання не має бути задіяне озброєння та воєнна техніка, що надає економічний ефект і безпечність методики

(відсутність травмування особового складу і псування елементів озброєння та воєнної техніки). Проте недоліками застосування дистанційних технологій у підготовці фахівців правоохоронних відомств часто є низька комп'ютерна грамотність особового складу, різний рівень професійної підготовленості фахівця, що потребує застосування диференційованого підходу в навчанні, впровадження електронних ресурсів, вирішення проблем переходу на цифрову логіку організації подачі матеріалу [1; 10; 11].

З огляду на величезний потенціал використання онлайн-платформ для спілкування і систем управління навчанням, таких як Moodle, у низці досліджень [2; 3], було зроблено висновок про те, що не всі викладачі повністю володіють можливостями дистанційного навчання, проте загалом прагнуть розвивати інтерактивне навчання за допомогою сучасних цифрових інструментів. Відсутність практичного досвіду роботи з цифровими ресурсами та проведення онлайн-занять часто знижує ефективність освітнього процесу у правоохоронних закладах освіти країн ЄС. Необхідним є визначення факторів, які сприяють або стримують розвиток цифрової компетентності та забезпечують ефективне використання освітніх технологій у процесі професійної підготовки прикордонників. В межах спеціальних дисциплін, таким як застосування засобів примусу та вогнепальної зброї, тактики прикордонної служби, навичок патрулювання, перевірки документів і транспортних засобів не можна в повному обсязі досягти результатів навчання та оволодіти навичками без можливостей, які надає контактне, традиційне навчання.

У Латвійській Республіці коледж Державної прикордонної служби є єдиним навчальним закладом, що забезпечує надання професійної підготовки прикордонників. Основна мета коледжу – забезпечити ефективне формальне та неформальне навчання висококваліфікованих прикордонників для забезпечення недоторканності національних кордонів та зовнішніх кордонів ЄС. Для розробки систем дистанційного навчання прикордонників, коледж Державної прикордонної служби Латвійської Республіки у співпраці з Державною прикордонною службою при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки, Академією прикордонної та берегової охорони Фінляндії та Естонською академією безпеки ініціювали проект Erasmus+ «Стратегічне партнерство для вдосконалення систем дистанційного навчання в навчальних закладах прикордонної служби».

Отже, з метою вдосконалення систем дистанційного навчання в закладах освіти прикордонних відомств та покращення теоретичних знань і практичних навичок викладачів щодо використання сучасних засобів дистанційного навчання, партнерські заклади освіти Литви, Латвії, Естонії та Фінляндії реалізували зазначений проект Erasmus+ для порівняння, аналізу та узагальнення кращих практик розробки та впровадження систем дистанційного навчання для підготовки прикордонників. Зазначені заклади освіти провели опитування щодо аналізу національних потреб у контексті дистанційного навчання, результати були узагальнені, щоб задовольнити фактичні потреби закладів підготовки прикордонників із очікуваними результатами проекту. Результати аналізу потреб вказують на загальні недоліки, такі як відсутність стратегічного підходу до розвитку дистанційного навчання та низький рівень цифрової компетентності викладачів для розробки інтерактивного навчального контенту. У відповідності до цілей зазначеного проекту, результатів національних потреб і для успішного проведення розповсюдження та сталості розвитку дистанційного навчання в межах проекту було виявлено такі проблеми:

- не зважаючи на загальну тенденцію запровадження систем дистанційного навчання, вимог забезпечення трансформації традиційних форм навчання за допомогою технологій дистанційного навчання, наразі відсутній стратегічний підхід до розвитку цифрової компетентності викладачів прикордонних закладів освіти;

- викладачам бракує глибоких знань і мотивації для розробки курсів дистанційного навчання. Погляди викладачів на дизайн та впровадження дистанційного навчання в навчальний процес відрізняється в країнах-партнерах;

- країни-партнери використовують платформу Moodle, але їх версії відрізняються, наприклад, потрібно додати елементи інтерактивності до існуючих систем дистанційного навчання, щоб забезпечити сумісність під час спільного використання навчальних ресурсів [2; 3; 4].

Відповіді викладачів у результатах опитування також свідчать про те, що вони не повністю довіряють перевагам дистанційного навчання, ІТ-спеціалісти закладів освіти мають велике навантаження з адміністрування електронних курсів, тому для підвищення кваліфікації викладачів необхідним є підвищення їх кваліфікації. Тому, реалізація проекту сприяла вдосконаленню існуючих систем дистанційного навчання та допомогла зробити їх більш інтерактивними, а можливості для підвищення кваліфікації викладачів дозволять інтенсифікувати процеси дистанційного навчання в країнах-партнерах проекту.

З метою розвитку систем дистанційного навчання для прикордонників партнерські заклади освіти розробили посібник з дистанційного навчання, який містить вказівки щодо розробки контенту дистанційного навчання для прикордонників. Посібник містить зразки передового досвіду та інструкції щодо ефективної розробки та впровадження курсу дистанційного навчання. За згодою

партнерів було розмістити їх як у Moodle, так і в друкованій версії, щоб забезпечити відкритий доступ і зручність використання для викладачів та ІТ-фахівців. Зміст методичних рекомендацій включає такі теми [5]:

Тема 1: Планування дистанційного навчання. Цей розділ містить теоретичну та практичну інформацію про переваги дистанційного навчання, поради щодо того, як спланувати ефективний та стабільний курс дистанційного навчання для прикордонників. Мета теми – розширити знання викладачів про можливості дистанційного навчання в процесі навчання прикордонників, спрямувати нових викладачів у розробці курсів дистанційного навчання, висвітлити особливості взаємодії викладач – студент, студент – електронний контент. Включено практичну інформацію про те, як встановити результати дистанційного навчання, визначення ролей сторін, залучених до дистанційного навчання.

Тема 2: Проектування та впровадження дистанційного навчання. Ця тема охоплює інформацію про найкращі практики на етапах проектування електронних курсів, структуру електронних курсів, зручну навігацію, візуальну привабливість вмісту, елементи інтерактивності та оцінювання та відгуки.

Тема 3: Педагогічні поради щодо дистанційного навчання. Ця тема охоплює найкращі практики, які вчителі повинні враховувати під час розробки та впровадження курсів дистанційного навчання (наприклад, як трансформувати навчальні матеріали в інтерактивний контент, як спілкуватися зі студентами онлайн, розробляти інтерактивні засоби навчання, напр. в модулі H5P). Метою теми є підвищення знань викладачів про можливості розробки інтерактивних засобів навчання, трансформації аудиторних матеріалів для їх подальшого використання в дистанційному середовищі.

Посібник містить розробку зразків та інструкцій для розробки інтерактивного контенту, зокрема на платформі Moodle. Проект передбачає заходи з розвитку цифрової компетентності викладачів шляхом організації кількох формальних і неформальних заходів. З метою підвищення рівня знань і навичок викладачів навчальних закладів прикордонної служби щодо планування, розробки та впровадження дистанційного навчання партнерські заклади освіти впроваджують заходи з професійного розвитку в країнах-партнерах, демонструючи та обмінюючись найкращими практиками розробки інтерактивного навчального контенту та успішного проведення онлайн-лекцій.

Для визначення факторів, що впливають, зменшують або збільшують можливості систем дистанційного навчання прикордонників, організаторами проекту було проаналізовано та оцінено наукову, педагогічну та психологічну літературу, проведено опитування викладачів, оброблено та проаналізовано отримані дані, здійснено інтерпретацію та проведено контент-аналіз отриманих результатів. Для вивчення існуючої ситуації у сфері дистанційного навчання прикордонників у Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії було зібрано думки викладачів і на основі отриманих даних досліджено можливості підвищення та покращення ефективності організації навчального процесу.

Для забезпечення достовірності даних до дослідження було залучено викладачів закладів освіти Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії, які здійснюють підготовку прикордонників. Було проведено контент-аналіз відповідей з метою висновків та підтвердження теоретичних результатів дослідження та опитування щодо існуючої ситуації у сфері дистанційного навчання, для визначення чинників подальшого розвитку. Одним із ключових питань було визначення рівня цифрової компетентності викладачів прикордонних закладів освіти. Згідно з результатами опитування, 43% викладачів під час роботи з Moodle вважають, що можуть додавати ресурси та створювати базові тести, 25% вважають себе початківцями, тобто розуміють основні функції, а решта – вважають себе експертами, які можуть створювати просунуті тести, змінювати налаштування, обмеження, теги. Як позитивний момент вони відзначили те, що завдяки проекту Erasmus+ вони мають доступ до матеріалів (інструкцій) як працювати з Moodle та проводити онлайн-заняття. Більшість викладачів також погоджуються, що наразі є більше можливостей підвищити свою цифрову компетентність, ніж це було до початку пандемії Covid-19 (загалом 79% респондентів). Не всі викладачі (тільки 12%) вважають процес дистанційного навчання в їх закладі успішним, і 43% відповіли нейтрально, і це викликає питання щодо того, які вдосконалення ще потрібні. Так, 50% респондентів вважають себе ефективними викладачами за дистанційною формою навчання. Відповідаючи на запитання про результати навчання, 75% вважають, що результати дистанційного навчання не такі ефективні, як результати контактного навчання. Хоча більшість респондентів (87%) проводили онлайн-лекції в Zoom, Webex та інших онлайн-платформах, лише 49% відповіли, що почуваються комфортно під час онлайн-занять. Як причину, через яку вони не почуваються комфортно під час дистанційних занять, вони вважають психологічні проблеми, такі як відчуття ізоляції, незвичну поведінку курсантів в Інтернеті (небажання використовувати камери, відсутність взаємодії, проблеми з підключенням) тощо – 50%, занепокоєння щодо своєї ІТ-компетентності у використанні Zoom, Webex тощо – 25% (відсутність досвіду роботи з додатками для відеоконференцв'язку та Moodle). 25% вважають спілкування віч-на-віч більш ефективним, ніж онлайн. Водночас, не було однакової згоди щодо того, чи дозволяє онлайн-спілкування між курсантами та викладачами досягти кращих результатів навчання. Викладачі також

зазначають (42%), що більшу частину часу курсанти працюють індивідуально за комп'ютером, онлайн-лекції не часто проводяться, що піднімає питання щодо ефективності між студенто-орієнтованою моделлю дистанційного навчання та моделлю під керівництвом викладача. Лише 18% викладачів під час онлайн-занять ділять студентів на онлайн-робочі групи (для роботи в Break-out rooms), використовують інші функції Zoom або Webex. 97% викладачів вважають, що вони повинні мати хороші педагогічні навички, щоб проводити онлайн заняття ефективно, і лише 68% вважають, що вони володіють цими навичками. Відповідаючи, чи вважають вони, що керівництво закладу належним чином організувало процес дистанційного навчання навесні 2020 року, відповіді розділилися: 43% респондентів повністю погоджуються, а 12% з цим не погоджуються [5].

Надаючи коментарі, які були недоліки в організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання в прикордонних закладах освіти Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії та що респонденти хотіли б покращити, викладачі надали наступні відповіді:

- все ще існує певний скептицизм щодо дистанційного навчання, особливо коли йдеться про предмети, які орієнтовані на формування практичних навичок;

- викладачі та студенти мають отримати чіткі інструкції щодо використання того чи іншого інструменту дистанційного навчання;

- немає єдиної концепції дистанційного навчання, стандарту для всіх напрямів і спеціальностей;

- адміністрація закладів освіти неохоче підтримує викладачів (приклад відповіді: «...курсанти можуть дивитися сотні боксерських поєдинків, але так вони не навчаться битися. А як щодо навичок стрільби, фізичної підготовки, роботи з базами даних? Перш за все потрібна практика, і нам потрібно одразу бачити їхню реакцію);

- необхідне оперативне залучення керівництва до вирішення питань технічного характеру (забезпечення обладнанням, стабільне підключення до Інтернет тощо);

- немає достатньо хорошої співпраці з курсовими офіцерами (командирами курсантських підрозділів).

Отже, необхідним є переосмислення механізму мотивації педагогічного персоналу до розробки та інтеграції інтерактивного навчального матеріалу в Moodle. Слід визначити конкретні вимоги, критерії оцінювання та види заохочень викладачів. Так, 56,3% зазначили, що вони б розвивали свою цифрову компетентність, за умови позитивного заохочення з боку керівництва, а 37,5% – якби був зворотній зв'язок від курсантів.

На основі аналізу наукової літератури та опитування викладачів, аналізу результатів роботи в умовах пандемії Covid-19 в прикордонних закладах освіти Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії, спостерігається збільшення можливостей для розвитку системи дистанційного навчання. Найбільш проблемними моментами визначено: низьку мотивацію та залученість викладачів під час спілкування в Інтернет, дисбаланс між дистанційним навчанням курсантів та їх самостійним навчанням, а також необхідність покращення потенціалу інформаційно-освітнього середовища прикордонних закладів освіти.

З метою подальшого розвитку систем підготовки прикордонників у Латвії, Естонії, Литві та Фінляндії на основі аналізу результатів проекту стратегічного партнерства Erasmus+ та опитування викладачів, [5] було узагальнено такі рекомендації: для розвитку системи дистанційного навчання прикордонників, пріоритетним питанням для керівництва закладів освіти повинно бути забезпечення цифровими технологіями і стабільним покриттям WI-FI. Результати опитування виявляють необхідність продовжувати розвиток цифрової компетентності вчителів, який має відбуватися на регулярній основі як на місцевому, так і на міжнародному рівнях, в межах проектів Erasmus+ або інших формальних, неформальних та неофіційних заходів з розвитку цифрового потенціалу викладачів. Для аналізу позитивних і негативних аспектів дистанційного навчання необхідним є регулярний зворотній зв'язок від курсантів і підтримка в розробці інтерактивного контенту. Студенти магістратури повинні залучатись до розробки інтерактивного контенту, проведення пілотних курсів та оцінювання. Необхідно розробити конкретний механізм мотивації педагогічного персоналу до розробки та інтеграції інтерактивного навчального матеріалу в Moodle з подальшим відповідним процесом оцінювання та контролю, індивідуальним підходом до кожного викладача для дослідження факторів, що впливають на розвиток цифрової компетентності. Слід розробити конкретні вимоги та критерії оцінки змісту інтерактивного навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі аналізу наукової літератури та опитування викладачів, аналізу результатів роботи в умовах пандемії Covid-19 в прикордонних закладах освіти Латвії, Литві, Естонії та Фінляндії, сучасних тенденцій у підготовці прикордонників у країнах ЄС, спостерігається збільшення можливостей для розвитку системи дистанційного навчання, що призводить до збільшення кількості досліджень щодо підготовки фахівців та активного використання технологій дистанційного навчання, проведення спільних проектів для визначення

майбутніх освітніх стратегій. Результати аналізу системи дистанційного навчання в зазначених країнах ЄС вказують на загальні недоліки, такі як відсутність стратегічного підходу до розвитку дистанційного навчання та низький рівень цифрової компетентності викладачів для розробки інтерактивного навчального контенту. Найбільш проблемними моментами визначено: низьку мотивацію та залученість викладачів під час спілкування в Інтернет, дисбаланс між дистанційним навчанням курсантів та їх самостійним навчанням, а також необхідність покращення потенціалу інформаційно-освітнього середовища прикордонних закладів освіти. З метою розвитку систем дистанційного навчання для прикордонників, партнерські заклади освіти розробили посібник з дистанційного навчання, який містить вказівки щодо розробки контенту дистанційного навчання для прикордонників.

Список використаної літератури

1. Бородавка В.А. (2020). Застосування інформаційних технологій в системі дистанційного навчання під час підготовки та перепідготовки військових фахівців *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*, 2(64).
2. Балендр А. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра педагог. наук. Хмельницький, 2020. 595 с.
3. Діденко О., Андрощук О., Маслій М., Балендр А., Білявець, С. Використання електронних освітніх ресурсів у підготовці майбутніх офіцерів прикордонних підрозділів. *Information Technologies and Learning Tools*, 2020, 80.6: 39-57.
4. Spridzhans M., Dzerviniks J. (2021). Impact of Covid-19 on Border Guards Training in Latvia, Lithuania, Estonia and Finland. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*. V. 209-220.
5. Chizmesiiia, A. Dikovich, M., Domovich, V. (2018). Handbook for teaching competence enhancement in higher education, Co-funded by the Erasmus+ Programme of the EU. Ministry of Science and Education of Croatia, ISBN: 978-953-8103-21-6, 2018.
6. Daniela, L. (2019). Didactics of Smart Pedagogy. *Smart Pedagogy for Technology Enhanced Learning*. Springer.
7. Digital Education Action Plan. (2020). for (2021-2027). Resetting education and training for the digital age. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-theeu/digital-education-action-plan_en
8. UNESCO. (2020). COVID-19 response – remote learning strategy. Remote learning strategy as a key element in ensuring continued learning. URL <https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco-covid-19-response-toolkit-remotelearning-strategy.pdf>
9. Balendr, A. V., Korolov, V. O., Adamchuk, O. V., Iakymchuk, A. V., Sinkevych, S. V., & Bloshchynskiy, I. H. (2019). Border guards' distance learning development in the European Union countries. *Information Technologies and Learning Tools*, (71, №3), 305-319. <https://doi.org/10.33407/itlt.v71i3.2749>
10. Balendr, A., Biletskyi, V., Iakymchuk, A., Sinkevych, S., Korolov, V., & Bloshchynskiy, I. (2019). Implementation of European Border Guards' Common Educational Standards in Ukraine: Comparative Analysis. *Revista romaneasca pentru educatie multidimensionala-Journal for Multidimensional Education*, 11(2), 1-17. <https://doi.org/10.18662/rrem/114>
11. Komarnytska, O. I., Balendr, A. V., & Bloshchynskiy, I. H. (2019). ESP Teaching Strategies of Ukrainian Border Guards Training on the Experience Of European Union Countries. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 455-465. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1803455K>

References

1. Borodavka V.A. (2020). Zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii v systemi dystantsiinoho navchannia pid chas pidhotovky ta perepidhotovky viiskovykh fakhivtsiv *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnogo universytetu Povitrianykh Syl*, 2(64).
2. Balendr A. V. Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv z okhorony kordonu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: dys. ... d-ra pedahoh. nauk. Khmelnytskyi, 2020. 595 s.
3. Didenko O., Androshchuk O., Maslii M., Balendr A., Biliavets, S. Vykorystannia elektronnykh osvitnikh resursiv u pidhotovtsi maibutnikh ofitseriv prykordonnnykh pidrozdiliv. *Information Technologies and Learning Tools*, 2020, 80.6: 39-57.
4. Spridzhans M., Dzerviniks J. (2021). Impact of Covid-19 on Border Guards Training in Latvia, Lithuania, Estonia and Finland. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*. V. 209-220.
5. Chizmesiiia, A. Dikovich, M., Domovich, V. (2018). Handbook for teaching competence enhancement in higher education, Co-funded by the Erasmus+ Programme of the EU. Ministry of Science and Education of Croatia, ISBN: 978-953-8103-21-6, 2018.
6. Daniela, L. (2019). Didactics of Smart Pedagogy. *Smart Pedagogy for Technology Enhanced Learning*. Springer.
7. Digital Education Action Plan. (2020). for (2021-2027). Resetting education and training for the digital age. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-theeu/digital-education-action-plan_en
8. UNESCO. (2020). COVID-19 response – remote learning strategy. Remote learning strategy as a key element in ensuring continued learning. URL <https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco-covid-19-response-toolkit-remotelearning-strategy.pdf>
9. Balendr, A. V., Korolov, V. O., Adamchuk, O. V., Iakymchuk, A. V., Sinkevych, S. V., & Bloshchynskiy, I. H. (2019). Border guards' distance learning development in the European Union countries. *Information Technologies and Learning Tools*, (71, № 3), 305-319. <https://doi.org/10.33407/itlt.v71i3.2749>

10. Balendr, A., Biletskyi, V., Iakymchuk, A., Sinkevych, S., Korolov, V., & Bloshchynskiy, I. (2019). Implementation of European Border Guards' Common Educational Standards in Ukraine: Comparative Analysis. *Revista romaneasca pentru educatie multidimensionala-Journal for Multidimensional Education*, 11(2), 1-17. <https://doi.org/10.18662/rrem/114>
11. Komarnytska, O. I., Balendr, A. V., & Bloshchynskiy, I. H. (2019). ESP Teaching Strategies of Ukrainian Border Guards Training on the Experience Of European Union Countries. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 455-465. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1803455K>